

Odsjek za sociologiju
Filozofski fakultet Sveučilišta u Zagrebu

Naziv kolegija: SOCIJALNA EKOLOGIJA

ECTS bodovi: 6

Jezik: hrvatski

Trajanje kolegija: zimski semestar, ak. god. 2014./2015.

Studij: dodiplomski studij

Status kolegija: izborni kolegij

Oblik nastave: predavanja i seminari (2+2)

Nositelj kolegija: dr. sc. Ivan Cifrić, red. prof.

Konzultacije: srijeda, 9:30-10.30h

Soba: C-213

Telefon: (01) 6120-176

E-mail: icifric@ffzg.hr

Ciljevi kolegija: Razvijanje specifičnih kompetencija (znanja i vještina) polaznika. Stjecanje znanja o odnosu društva (čovjeka) i okoliša (prirode) u povijesnom i aktualnom aspektu, teorijskoj i empirijskoj dimenziji. Na temelju već ste enih sociologijskih znanja studenti/ce će usvojiti dodatna teoretska i empirijska znanja i interpretacije o odnosu čovjeka i prirode, te o suvremenom fenomenu socijalnoekološke krize. Shvaćanje kompleksne povezanosti čovjeka i okoliša pridonijet će povećanju interpretativne sposobnosti empirijskih činjenica u kontekstu teorijskih vidika, kao i razvoju teorijskog mišljenja o mogućim perspektivama čovječanstva u kontekstu odnosa društva i prirode.

Sadržaj kolegija: Pojamovni sklop socijalnoekološkog mišljenja. Odnosi i obilježja triju sustava: društvo, priroda i tehnika. Ekološka orijentacije: antropocentrizam, ekocentrizam, tehnocentrizam. Priroda i kultura – nasilje u društvu i „nasilje“ u prirodi. Ekologija – prirodnoznanstvena i socijalna. Kulturni i ekološki determinizam. Čovjekova ekspanzija u prirodu. Prirodni i kulturni krajolik. Socijalnoekološka kriza i entropijski procesi. Globalizacija, ekologizacija i razvoj. Održivi razvoj. Ekološki i industrijski metabolizam. Religija i okoliš. Dubinsko ekološko mišljenje. Ekozofija. Ekološki pokreti. Ekofeminizam. Ekološke etike. Bioetika. Ekološka edukacija.

Obveze:

a) *Nastavničke obveze:* Redovito održavati nastavu i konzultacije. Pomagati u pripremi izlaganja, poticati studente/ice na aktivni i samostalni rad, naročito istraživački.

b) *Studentske obveze:* Redovito pohaćanje predavanja i seminara s aktivnim sudjelovanjem u nastavi. Obvezno izlaganje (referat) u seminaru. Tijekom semestra dva kolokvija. Nakon izvršenih obveza pismeni ispit sa završnom ocjenom. Student/ica može biti oslobođen/a završnog ispita na temelju uspjeha na oba kolokvija. U slučaju polovične ocjene iz kolokvija u obzir se uzima zalaganje studenta/ice tijekom akademske godine (referat, diskusija, redovni dolasci).

Sadržaj kolegija po tjednima:

Tjedan	Opis
1.	Upoznavanje studenata s programom, načinom rada i izvedbe. Podjela seminarskih tema.
2.	Uvodno predavanje: tendencije u svijetu – promjene u društvu i prirodi koje nepovoljno djeluju na perspektive čovječanstva. Protuslovlja 20. stoljeća u (osvajanje svemira, atomska jezgra, dešifriranje genetskog koda), ali i otvorena pitanja (demografski rast, anarhističnost uporabe tehnike i odnos čovjeka i prirode).
3.	Kultura i okoliš: Obratuje se dvije teme. (1) Nasilje i kultura. Nasilje u društvu povezano je s nasiljem nad prirodom a u modernom društvu se povećava. Zbiva se proces kulturne i biotičke homogenizacije; (2) Homogenizacija i raznolikost kultura. Poželjnost opstanka raznolikih kultura. /Istraž./
4.	Ekologija, socijalna ekologija: Nastanak ekologije i koncept socijalne ekologije s osnovnim pojmovima. Priroda, društvo i tehnika promatraju se kao tri povezana sustava

	(povijesno i aktualno) sa specifičnim obilježjima /Istraž./ Teorija kolonizacije: objašnjava se proširenje kolonije od nastanka antropobioti ke ekumene.
5.	Sistemi i entropija: Velik utjecaj društva u prošlosti, a povećanje utjecaja tehnike u modernom društvu djeluju entropijski. Analiziraju se oblici entropije; biotika i kulturna entropija. Za razliku od predmodernih društava s cikličnom, moderno društvo ima tendenciju linearnosti razvoja i razaranja. Posljedice su „bolesti“ društva, ovjeka i prirode. Povećanje tehnike imalo je potporu i u umjetnosti (Futuristički manifest).
6.	Socijalnoekološka kriza. Analiziraju se uzroci i glavni imbenici ekološke krize: rast svjetskog stanovništva, industrijska proizvodnja, problem energije, proizvodnja hrane, zagađivanje okoliša. Socijalnoekološki metabolizam se objašnjava na primjeru ruralnog (selo) i urbanog (grad) društva. Pojam se proširuje na planetarne okvire.
7.	Globalizacija i okoliš: obilježja i osnovne tendencije globalizacije te njezin utjecaj na okoliš. Globalno društvo zahtijeva i globalni odnos prema okolišu. Politička ekologija. Pravila ekološkog menadžmenta. Ekološki imperativi.
8.	Ekonomija i ekologija; nulti rast; održivi razvoj. Ekonomska aktivnost dovodi do iscrpljivanja prirodnih izvora što uvjetuje kritiku ideologije rasta (granice rasta) i potrebu nove paradigme razvoja. Povijest ideje održivosti – od gospodarenja šumama do novog koncepta održivog razvoja, njegovih ciljeva i kritike tog koncepta; geneza službenog diskursa o održivom razvoju.
9.	Dubinska ekologija. Uvjeti nastanka i smisao „plitke“ i „duboke“ ekologije kao nove ekološke paradigme. Analizira se ekozofski pristup (Naess). Ekološka svijest: od osviještenosti do društvene svijesti /Istraž./
	1. kolokvij
10.	Bioetika: nastanak bioetike u medicini i proširenje na ostala živa bića. Bioetika na ekumenu. Antropocentrična bioetika i biocentrična bioetika /Istraživ./ Ekološki pokreti: odgovor na ugrožavanje prirode. Ekofeminizam: usporedba nekih obilježja žene i prirode. Simboli koje znači Zemlja.
11.	Ekološka etika: Treba li ekološka etika? Tipologije ekološke etike. Postoje li biološke osnove morala? Krajolik: povijesni pregled i tipologije. Vrednovanje krajolika: ekonomsko, ekološko, estetsko, odgojno vrednovanje. /Istraž./
12.	Odnos ovjeka i susvijeta. Pojam susvijeta. Prava životinjskih vrsta na život i motivi ovjekova djelovanja /Istraž./
13.	Religija i okoliš: strah od prirode i strah od bogova. „Genezis“ i drugi (biblijski) tekstovi kao poticaj promišljanja ovjekovog suvremenog ponašanja. Svjetski etos: na ekumenu i značenje svjetskog etosa. Minimalni etički konsenzus. Deklaracija o svjetskom ethosu. /Istraž./
14.	Ekološka edukacija: objašnjavaju se pojmovi obrazovanje i odgoj za okoliš (zaštitu prirode, održivi razvoj) u tradiciji i modernosti. Ekologiziranje pedagogije (odgovor na odgojnu krizu) i pedagogiziranje ekologije (odgovor na ekološku krizu).
15.	2. kolokvij
	Završno predavanje. Evaluacija rada.

Obvezna literatura:

1. Cifri , I. (1989). *Socijalna ekologija*. Zagreb: Globus.
2. Cifri , I. (2002). *Okoliš i održivi razvoj*. Zagreb: HSD i Zavod za sociologiju.
3. Cifri , I. (2003). *Ruralni razvoj i modernizacija* (pogl. II i III). Zagreb: IDIS.
4. Cifri , I. (2009). *Kultura i okoliš*. Zaprreši : VŠPU „B. A. Kr eli “.

Literatura preporučena kao dodatna:

1. Adam, B. (1995). *Timewatch*. Cambridge: Polity Press.
2. Barnhill, D. L./Gottlieb, R. S. (2001). *Deep Ecology and World Religions*. Albany: State University New York Press.
3. Barry, J. (1999). *Environment and Social Theory*. London/New York: Routledge.

4. Carter, N. (2004). *Strategije zaštite okoliša, ideje, aktivizam i djelovanje*. Zagreb: Barbat.
5. Cifri , I. (1989). *Socijalna ekologija*. Zagreb: Globus.
6. Cifri , I. (1994). *Napredak i opstanak*. Zagreb: HSD i Zavod za sociologiju Filozofskog fakulteta.
7. Cifri , I. (2000). *Moderno društvo i svjetski ethos*. Zagreb: HSD i Zavod za sociologiju FFZG.
8. Cifri , I. (2007). *Bioeti ka ekumena*. Zagreb: Pergamena.
9. Cifri , I. (2009). *Pojmovnik kulture i okoliša*. Zaprešić : VŠPU „B. A. Kr eli “.
10. Constanza, R., et. al. (1997). *An Introduction to Ecological Economics*. Boca Raton : St. Lucie Press.
11. Diamond, J. (2008). *Slom. Kako se društva odlučuju za propast ili uspjeh*. Zagreb: Algoritam.
12. Glaeser, B./Teherani-Krönner, P. (Hrsg.) (1992). *Humanökologie und Kulturökologie*. Opladen: Westdeutscher Verlag.
13. Hannigan, J. (2006). *Environmental Sociology*. London: Routledge.
14. Held, M./Geiler, K. A. (Hg.) (1993). *Ökologie der Zeit*. Stuttgart: Hirzel.
15. Mayer-Tasch, C. P. (1999). *Politische Ökologie. Eine Einführung*. Opladen: Leske+Budrich.
16. Meadows, D./Meadows D./Randers, J. (2006). *Grenzen des Wachstums. Das 30-Jahre-Update*. Stuttgart: Hirzel.
17. Ponting, C. (1993). *A Green History of the World*. New York: Penguin Books.
18. Redclift, M./Woodgate, G. (2000). *The International Handbook of Environmental Sociology*. Cheltenham, UK/Northampton, MA: Edward Elgar Publishing.
19. Simons, I. G. (2010). *Globalna povijest okoliša*. Zagreb: Disput.
20. Trepl, L. (1987). *Geschichte der Ökologie*. Frankfurt: Athenäum Verlag.
21. Visković , N. (2009). *Kulturna zoologija*. Zagreb: Jesenski & Turk.
22. Worster D. (1994). *Nature's Economy. A History of Ecological Ideas*. Cambridge: University Press.

Seminarske teme:

1. Adam, B. (2000). „Time and environment“. U: Redclift, M./Woodgate, G. (ed.). *The International Handbook of Environmental Sociology*. str. 169-178.
2. Barnhill, D. L./Gottlieb, R. S. (2001). *Deep Ecology and World Religions*. Albany: State University of New York Press. (više referata)
3. Barnhill, D. L./Gottlieb, R. S. (2001). *Deep Ecology and World Religions*. Albany: State University of New York Press.
4. Beyer, P. (1997). „Religious environmentalism“. U: Beyer, P., *Religion and Globalization*. London: SAGE. str. 206-224.
5. Brennan, A./Lo, Y. S. (2010). *Understanding Environmental Philosophy*. Durham: Acumen.
6. Buttel, F. H. (2000). „Social institutions and environmental change“. U: Redclift, M./Woodgate, G. *The International Handbook of Environmental Sociology*. str. 40-54.
7. Cifri , I./Trako T. (2008). „Kultivirani i tehni ki krajobrazi u Hrvatskoj“. *Socijalna ekologija*, 17(3) i 17(4).
8. *ovjek i priroda u Kur'anu*.
9. Diamond, J. (2007). *Sva naša oružja*. Zagreb: Algoritam
10. Dickens, P. (2000). „Beyond sociology: Marxism and the environment“. U: Redclift, M./Woodgate, G. *The International Handbook of Environmental Sociology*. str. 179-192.
11. Domazet, A. (2000). „Strahopoštovanje pred životom kod A. Schweitzera“. *Socijalna ekologija*, 9(1-2).
12. Dubreta, N. (1998). „Suvremeni anarhizam i ekološka kriza“. *Socijalna ekologija*, 7(3).
13. Dunlap, R. E. (2000). „The evolution of environmental sociology: a brief history and assessment of the American experience“. U: Redclift, M./Woodgate, G. *The International Handbook of*
14. Ekološka edukacija. (1993). *Socijalna ekologija*, 2(2). (tematski broj)
15. Engdahl, F. W. (2005). *Sjeme uništenja. Geopolitika genetski modificirane hrane i globalno carstvo*. Zagreb: Detecta.
16. *Environmental Sociology*. str. 21-39.
17. Foster, J. B. (1999). „Marx's Theory of Metabolic Rift“. *AJS*, 105(2).
18. Franjo Asiški. (2004). „Pjesma stvorova“. U: Pozai , V. *Ekologija*. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove.
19. Gali , B. (1999). „Ekofeminizam – novi identitet žene“. *Socijalna ekologija*, 8(1-2).
20. Geiger, M. (2002). „Spiritualni aspekti ekofeminizma“. *Socijalna ekologija*, 11(1-2).
21. Geus, M. de. (1999). *Ecological Utopias*. Utrecht: International Books.

22. Görg, Ch. (1999). „O uvanje biološke raznolikosti – izme u problema okoliša i konflikata resursa“. *Socijalna ekologija*, 8(4).
23. Gottlieb, R. S. (ed.) (2006). *Religion and Ecology*. Oxford: Oxford University Press.
24. Guerrier, Y., et al. (1995). *Values and the Environment: A Social Science Perspective*. Chichester, et al.: John Wiley & Sons.
25. Honore, C. (2005). *Pohvala sporosti. Kako jedan svjetski pokret prkosi kultu brzine*. Zagreb: Algoritam.
26. Huber, G. (1996). *La bioéthique au pluriel*. Paris: John Libbey Eurotext.
27. Hughes, J. D. (2011). *Što je povijest okoliša?* Zagreb: Disput.
28. Ivan Pavao II. (1997). *Evangelium vitae*. Zagreb: Krš anska sadašnjost.
29. *Jahr* (asopis), 2(4)2011. Rijeka: Katedra za društvene i humanisti ke znanosti u medicini.
30. Juki , J. (2002). „Ekologija u novoj religioznosti“. *Socijalna ekologija*, 11(1-2).
31. Karaji , N. (1999). „Vrijednosne preferencije kao determinante ekološkog ponašanja u Hrvatskoj“. *Socijalna ekologija*, 8(1-2).
32. Katz, E. (1997). *Nature as Subject. Human Obligation and Natural Community*. Lanham, et al.: Rowan & littlefield Publishers, Inc.
33. Kessler, H. (1996). „Auf der Suche nach einem planetarischen Öko-Ethos“. U: Kessler, H. *Ökologisches Weltethos*. Darmstadt: Wissenschaftliche Buchgesellschaft. str. 246-277.
34. Koprek, I. (2000). „Nekrofilija i biofilija. Suo enje s etikom P. Singera“. *Socijalna ekologija*, 9(1-2).
35. Lay, V. (2007). „Vizija održivog razvoja Hrvatske“. U: Lay, V. (ur.). *Razvoj sposoban za budu nost*. Zagreb: Ivo Pilar.
36. Light, A. i smith, J. M. (1997). *Philosophy and Geography I: Space, Place, and Environmental Ethics*. Lanham, et al.: Rowan & Littlefield publishers Inc.
37. Light, A. i De-Shalit, A. /ur./ (2003). *Moral and Political Reasoning in Environmental Practice*. Cambridge, MA i London: The MIT Press.
38. Lohmann, M. (2002). „Naturschutz ja – aber wie und für wen?“ U: Simonis, U. E. (Hg.). *Die Rousseau-Frage – ökologisch definiert*. Berlin: WZB, Sigma. str. 177-190.
39. Maroevi , I. (2001). „Koncept održivog razvoja u zaštiti kulturne baštine“. *Socijalna ekologija*, 10(4).
40. Mayer-Tasch, C. P. (1999). „Die soziokulturelle und spirituelle Dimension der Politischen Ökologie“. U: Mayer-Tasch, C. P. *Politische Ökologie*. Opladen: Leske+Budrich. str. 139-160.
41. Održivi razvitak Hrvatske. (2003). *Društvena istraživanja*, 12(3-4; 65-66).
42. Poruka indijanskog poglavice. (2004). U: Pozai , V. *Ekologija*. Zagreb: Filozofsko-teološki institut Družbe Isusove.
43. Radkau, J. (2011). *Die Ära der Ökologie. Eine Weltgeschichte*. München: Verlag C. H. Beck.
44. Rifkin, J. (1999). *Biotehnološko stolje e*. Zagreb: Jesenski & Turk.
45. Rifkin, J. (2005). *Doba pristupa*. Zagreb: Naklada Bulaja.
46. Rootes, Ch. A. (2000). „Environmental movements and green parties in western and eastern Europe“. U: Redclift, M./Woodgate, G. *The International Handbook of Environmental Sociology*. str. 319-348.
47. Simons, I. G. (2010). *Globalna povijest okoliša*. Zagreb: Disput.
48. Steiguer de, J. E. (2006). *The origins of Modern Environmental Thought*. The University of Arizona Press.
49. *Strategija održivog razvoja Hrvatske*. (dokument)
50. Štulhofer, A./Kufirin, K. (1996). „Od obilja do altruizma i druge ekološke pri e“. *Socijalna ekologija*, 5(2).
51. Tucker, M. E./Berthorung, J. (eds.). (1998). *Confucianism and Ecology*. Harvard University Press.
52. Tucker, M. E./Williams, D. R. (1997). *Buddhism and Ecology*. Harvard: Harvard University Press.
53. Uekoetter, F. (2010). *The Turning Points of Environmental History*. Pittsburgh: University of Pittsburgh Press.
54. Uzelac V. (1996). *Okoliš – obrazovanje – odgajatelji/u itelji*. Zagreb: Hrvatski pedagoško-književni zbor.
55. Uzelac, V. (1990). *Osnove ekološkog odgoja*. Zagreb: Školske novine.
56. Viskovi , N. (1996). *Životinja i ovjek*. Split: Književni krug.
57. Viskovi , N. (2001). *Stablo i ovjek*. Zagreb: Antibarbarus.
58. Ziegler, J. (2007). *Imperija srama. Refeudalizacija svijeta*. Zagreb: Izvori.

Slobodno odabrana tema.

Primjerice: Priroda u književnosti; Umjetnost i okoliš; Jezik i simboli okoliša/prirode u (a) reklame na TV-u; (b) uli ne reklame tvrtki; Ekološki sadržaj u programima političkih stranaka u Hrvatskoj.